

Stanowisko *Bromus ramosus* (Poaceae) w Beskidzie Niskim

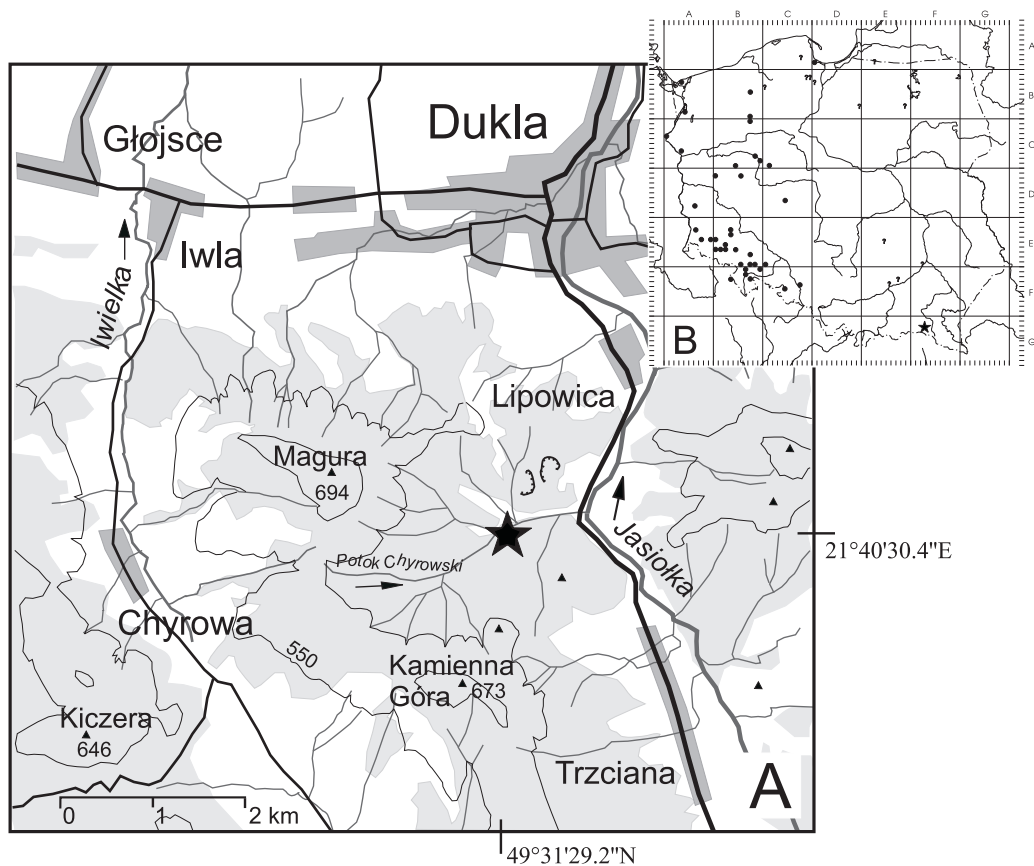
Bromus ramosus Huds. (stokłosa gałęzista) to gatunek atlantycko-submediterrański (MEUSEL i in 1965; ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Na terenie Polski osiąga on wschodni kres swojego występowania. Gatunek ten jest charakterystyczny dla zbiorowisk zarośli porębowych (rząd *Atropion belladonnae* należący do klasy *Epilobietea angustifolii*) (MATUSZKIEWICZ 2001). W większej liczbie stanowisk występuje w Sudetach i na ich przedgórzu oraz na Nizinie Śląskiej. Rozproszone stanowiska posiada też w Wielkopolsce i nad Dolną Odrą. Natomiast stanowiska z okolic Gdańska, Pojezierza Mazurskiego a także Gór Świętokrzyskich, Niecki Nidziańskiej i Sandomierza są wątpliwe (por. ZAJĄC & ZAJĄC 2001).

Na terenie Karpat *Bromus ramosus* podawany był przez XIX-wiecznych i międzywojennych badaczy, którzy traktowali ten takson szerzej, włączając do niego również *B. benekenii*, a zbierane lub notowane przez siebie rośliny ujmowali pod różnymi synonimami, m.in.: *Bromus asper* Murr., *B. ramosus* Huds., *Bromopsis aspera* (Murr.) Fourr., *B. ramosa* (Huds.) Holub. Po II wojnie światowej zaczęto traktować *B. ramosus* i *B. benekenii* jako dwa osobne gatunki. Przy tej okazji okazało się, iż w Karpatach występuje jedynie *B. benekenii*, a występowanie *B. ramosus* ogranicza się do Polski zachodniej (SZAFER i in. 1953).

Warto nadmienić, że po II wojnie światowej z terenu Karpat zachodnich *Bromus ramosus* wymieniany jest z terenu Pogórza Cieszyńskiego z południowego zbocza Machowej Góry koło Cisownicy (**DG01** – kwadrat ATPOL 10 × 10 km – ZAJĄC 1978) przez PELCA (1967), powołującego się na datę KOCZWAR (1930). Ten ostatni autor z opisywanych przez siebie lasów mieszanych, wymienia *B. ramosus* w tabeli fitosocjologicznej określając jego pokrycie na (r), zaś w opisie pośród wymienionych kilkunastu gatunków zielnych runa tego zbiorowiska umieszcza *B. benekenii*. Nie wiadomo czy autor obie te nazwy wymienił świadomie, czy też (być może przez przeoczenie) potraktował je jako synonimy (niestety nie było możliwości obejrzenia materiału zielnikowego, o ile w ogóle taki istnieje). Stanowisko to zamieszczono w „Atlasie ...” (ZAJĄC & ZAJĄC 2001), lecz oznaczono je jako wątpliwe. Prawdopodobnie datę tę (tak jak wszystkie przedwojenne dane dotyczące występowania *B. ramosus* w Karpatach) należy traktować jako synonim *B. benekenii*.

W dniu 14.08.2005 r. znalezione zostało nowe, nieznane dotąd stanowisko *Bromus ramosus* na terenie Karpat polskich. Jest ono zlokalizowane na terenie Beskidu Niskiego, na obrzeżach lasu łęgowego przy Potoku Chyrowskim (wysokość ok. 400 m n.p.m., ekspozycja SSE, nachylenie ok. 2°), w pobliżu drogi prowadzącej do południowej części czynnego kamieniołomu Lipowica (około 3 km na S od Dukli) – kwadrat ATPOL w sieci 10 × 10 km – **FG22** (Ryc. 1).

Występowanie stokłosa gałęzistej potwierdzono również w 2006 i 2007 r. Na wymienionym stanowisku występuje 12 zróżnicowanej wielkości kęp tego gatunku. Siedlisko, w którym odnotowano występowanie *Bromus ramosus* jest nieco zaburzone, co w dużej mierze spowodowane jest przez bezpośrednią bliskość kamieniołomu oraz śródleśnej drogi, którą transportowane jest drewno (przy opisywanym stanowisku składowane lub wyrzucone były murszejące obecnie gałęzie). W płacie, w którym występuje stokłosa gałęzista, obecnych jest jeszcze ponad 60 gatunków. Większość z nich to gatunki leśne (należące w większości do rzędu *Fagetalia sylvaticae*, a zwłaszcza związku *Alno-Ulmion*), następnie łąkowe z klasy

Ryc. 1. Mapa rozmieszczenia *Bromus ramosus* Huds. A – w Beskidzie Niskim; B – w Polsce; ★ – nowe stanowisko; ● – niezróżnicowane stanowisko; ? – stanowisko wątpliwe

Fig. 1. Distribution map of *Bromus ramosus* Huds. A – in Beskid Niski Mts; B – in Poland; ★ – new locality; ● – undiversified station; ? – doubtful station

Molinio-Arrhenatheretea (co niewątpliwie ma związek ze znacznym prześwietleniem płatu i bliskością drogi), a także inne gatunki w większości antropogenicznego pochodzenia (głównie z klasy *Artemisietea vulgaris*).

W celu dokonania szczegółowej dokumentacji, w płacie zbiorowiska z *Bromus ramosus* wykonano spis florystyczny zamieszczony poniżej. Nomenklaturę gatunków roślin naczyniowych podano za (MIRKIEM i in. 2002). Materiał zielnikowy złożony został w Herbarium Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego (KRA).

Spis florystyczny. Data: 03.08.2006. Powierzchnia 60 m². Współrzędne geograficzne: 49°31'29.2"N / 21°40'30.4"E; brzeg lasu łąkowego przy Potoku Chyrowskim (przy drodze), w pobliżu kamieniołomu „Lipowica” koło Dukli. **A:** 20% (wyłącznie okap koron) – *Acer pseudoplatanus*, *Ulmus glabra*. **B:** 15% – *Alnus incana*, *Corylus avellana*, *Cornus sanguinea*, *Salix caprea*. **C:** 100% – *Acer pseudoplatanus*, *Achillea millefolium*, *Aegopodium podagraria*, *Aethusa cynapium*, *Agrostis gigantea*, *Angelica sylvestris*, *Artemisia vulgaris*, *Brachypodium sylvaticum*, *Briza media*, *Bromus benekenii*, ***Bromus ramosus***, *Campanula trachelium*, *Carex hirta*, *C. sylvatica*, *Centaurea jacea*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Cirsium arvense*,

C. oleraceum, *Crepis biennis*, *Cruciata glabra*, *Dactylis glomerata*, *Dactylorhiza fuchsii*, *Daucus carota*, *Deschampsia caespitosa*, *Elymus caninus*, *Epilobium hirsutum*, *Equisetum arvense*, *Eupatorium cannabinum*, *Festuca pratensis*, *Filipendula ulmaria*, *Galeobdolon luteum*, *Geranium robertianum*, *Heracleum sphondylium*, *Hieracium sabaudum*, *Holcus lanatus*, *Hypericum hirsutum*, *Juncus effusus*, *Leontodon hispidus*, *Lotus corniculatus*, *Lysimachia nemorum*, *L. nummularia*, *Melandrium rubrum*, *Melilotus officinalis*, *Mentha longifolia*, *Petasites hybridus*, *Phalaris arundinacea*, *Picris hieracioides*, *Pimpinella saxifraga*, *Plantago lanceolata*, *Poa compressa*, *P. nemoralis*, *Ranunculus acris*, *Rubus hirtus*, *R. idaeus*, *Rumex acetosa*, *Scrophularia nodosa*, *Senecio hercynicus*, *Stachys sylvatica*, *Tanacetum vulgare*, *Telekia speciosa*, *Trifolium medium*, *T. pratense*, *Trisetum flavescens*, *Veronica chamaedrys*, *Vicia cracca*, *Viola* sp.

Znalezione stanowisko *Bromus ramosus* w Karpatach polskich jest pochodzenia antropogenicznego, na co wskazywać może bezpośrednia bliskość kamieniołomu, drogi przejazdowej, a ponadto obecność wielu gatunków z różnych grup siedliskowych w opisywanym płacie zbiorowiska. Niemniej zasługuje ono na uwagę i dalszą obserwację. Interesujące jest, czy populacja niniejszego gatunku będzie się utrzymywać, czy też może zwiększy swój areal występowania. Jest to tym bardziej ciekawe, że na obszarach częstszego występowania *Bromus ramosus*, w obrębie zachodniej części naszego kraju, jego populacje są niewielkie, liczą zaledwie od kilku do kilkudziesięciu osobników na stanowisku. Z tego powodu zamieszczono go na czerwonych listach wielu tamtejszych regionów, gdzie odpowiednio uznano go za: wymierający E – Górny Śląsk (PARUSEL i in. 1996); krytycznie zagrożony CR – województwo opolskie (NOWAK i in. 2003); narażony VU – Dolny Śląsk (KAÇKI i in. 2003); narażony VU – Sudety (FABISZEWSKI & KWIATKOWSKI 2002); wymierający E – Wielkopolska (ŻUKOWSKI & JACKOWIAK 1995); wymierający E – Pomorze Zachodnie (ŻUKOWSKI & JACKOWIAK 1995); niedostateczne dane DD – Pomorze Gdańskie (MARKOWSKI & BULIŃSKI 2004).

LITERATURA

- FABISZEWSKI J. & KWIATKOWSKI P. 2002. Threatened vascular plants of the Sudeten Mountains. – Acta Soc. Bot. Polon. **71**(4): 339–350.
- KAÇKI Z., SZCZEŚNIAK E. & DAJDOK Z. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Dolnego Śląska. – W: Z. KAÇKI (red.) 2003. Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska, s. 9–65. Instytut Biologii Roślin, Uniwersytet Wrocławski; Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”. Wrocław.
- KOCZWARA M. 1930. Szata roślinna Beskidu Ustrońskiego. – Wyd. Muzeum Śląskiego. Dz. 3, nr 1, Katowice.
- MARKOWSKI R. & BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. – Acta Bot. Cassubica – Monographiae **1**: 1–75.
- MEUSEL H., JÄGER E. & WEINERT E. 1965. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora. s. 583 (Text). G. Fischer, Jena.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIREK H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland, **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- NOWAK A., NOWAK S. & SPAŁEK K. 2003. Red list of vascular plants of Opole Province. – Nature Journal **36**: 5–20.
- PARUSEL J. B., WIKA S. & BULA R. 1996. Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska. – Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Raporty Opinie **1**: 8–42.

- PELC S. 1967. Rośliny naczyniowe Pogórza Cieszyńskiego. – Roczn. Nauk.-Dydakt. Wyż. Szk. Ped. w Krakowie, Prace z botaniki **28**: 109–207.
- SZAFAER W., KLUCZYŃSKI S., PAWŁOWSKI B. 1953. Rośliny polskie. xxviii + s. 1020. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ZAJĄC M. & ZAJĄC A. 2001. The geographical element of the native representatives of the Graminae (Poaceae) occurring in Poland. – W: L. FREY (red.), Studies on grasses in Poland, s. 129–139. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZAJĄC A. 1978. Atlas of distribution of vascular plants in Poland. – Taxon **27**(5–6): 481–484.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ŻUKOWSKI W. & JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. – W: W. ŻUKOWSKI & B. JACKOWIAK (red.), Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. – Pr. Zak. Takson. Roślin Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu **3**: 9–93.

Summary. The locality of *Bromus ramosus* (Poaceae) in Beskid Niski Mts. In the Beskid Niski Mts (east part of Polish Carpathians), new locality of *Bromus ramosus* Huds. was found. The station is located between the small road by the southern part of Lipowica quarry and on the edge of forest near to Potok Chyrowski stream (about 3 km S from Dukla) ATPOL grid square 10 × 10 km – **DF22**. Together with *B. ramosus* grows in the patch more than 60 species from different plants communities, e.g. *Fagetalia sylvaticae*, *Molinio-Arrhenatheretea* and *Artemisietea vulgaris*. The habitat conditions and occurrence of many species from different plants communities suggest anthropogenic origin of the locality. Distribution map of *B. ramosus* in Poland was also presented.

MARCIN NOBIS, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: nobis@fagus.ib.uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 10.09.2007 r.

Nowe stanowisko *Hookeria lucens* (Musci, Hookeriaceae) w Beskidzie Małym (Karpaty Zachodnie)

Hookeria lucens (Hedw.) Sm. jest jedynym europejskim przedstawicielem rodzaju *Hookeria*. Występuje głównie w zachodniej i środkowej części kontynentu – ku wschodowi coraz rzadziej. Zasięg tego suboceaniczno-górskiego gatunku obejmuje także Azję Mniejszą, północno-zachodnią Afrykę oraz pacyficzną część Ameryki Północnej (od Alaski po Kalifornię) (OCHYRA i in. 1985; SCHOFIELD 1992).

W Polsce mech ten spotykany jest bardzo rzadko i wyłącznie na terenach górskich. Oprócz nie potwierdzonych od ubiegłego wieku 7 stanowisk sudeckich jego notowania koncentrują się obecnie w Karpatach Zachodnich (OCHYRA i in. 1985; STEBEL i in. 2004). Większość z 33 karpaccich stanowisk ma charakter historyczny – po 1990 r. obserwowany był tylko na 8 z nich (MIERZEŃSKA 1998; STEBEL i in. 2004; ZUBEL 2004).

Hookeria lucens jest gatunkiem leśnym, zdecydowanie ceniolubnym, preferującym bezwapienne, wilgotne lub mokre siedliska naziemne, chociaż rośnie także na kamieniach